

Аляксандр ВАБІШЧЭВІЧ

БЕЛАРУСІЗАЦЫЯ Ў ЗАХОДНІХ АБЛАСЦЯХ БЕЛАРУСІ Ў 1939 – 1941 гг.

З уз'яднаннем Заходняй Беларусі з БССР восенню 1939 г. беларускі народ аднавіў сваю тэрытарыяльную цэласнасць, аб'яднаўся ў адзіную сям'ю. У заходнебеларускага грамадства з'явілася надзея палепшыць сваё сацыяльна-эканамічнае і культурнае становішча. Людзі спадзяваліся, што будзе выпраўлена сітуацыя ў галіне культуры, адукацыі. У міжваеннае дваццацігоддзе польскія ўлады ў дачыненні да беларусаў праводзілі паланізацыю, адміністрацыйна-паліцэйскі ўціск. Польская мова панавала ў дзяржаўных установах, а польскія школы – у сістэме асветы. На велізарным заходнебеларускім абшары напярэдадні верасня 1939 г. не было ніводнай беларускай пачатковай школы. Лёс адзінай ацалелай Віленскай беларускай гімназіі (як філіі польскай) быў няпэўным. Наталіць прагу да роднага слова можна было толькі праз хатняе навучанне і самаадукацыю, дзе найлепшым дапаможнікам з'яўляўся буквар С. Паўловіча “Першыя зерняты”.

Савецкія ўлады не маглі праігнараваць справядлівыя нацыянальна-культурныя інтарэсы заходніх беларусаў. Нельга было таксама не ўлічваць моўную спецыфіку краю, шматнацыянальны склад насельніцтва. Сакратар ЦК КП(б)Б Панцеляймон Панамарэнка пасля паездкі па заходнебеларускіх гарадах і вёсках дакладаў 25 верасня 1939 г. у Маскву Іосіфу Сталіну (гэтая і іншыя архіўныя крыніцы пададзены на мове арыгінала, з захаваннем стылістычных асаблівасцяў):

*“Мне прыйшлося посетить Столбцы, Мир, Тур, Кареличи, Новогрудок, Несвиж, Слоним, Барановичи, Волковыск и много сел и деревень... Во всех этих городах, в которых пришлось побывать, я не встретил ни одного человека, который бы не владел русским языком. Прекрасно все говорят по-русски, даже молодежь. Крестьяне говорят на настоящем белорусском языке, причем употребляют много слов, о которых нас здесь уверяли, что они нацдемовские, выдуманные. Нацдемы могли выдумать в литературе, а народу привить не могли, тем более западным белорусам”*¹.

Вядома, намалёваная ў лісце моўная сітуацыя не зусім адпавядала рэчаіснасці, асабліва наконт валодання рускай мовай маладымі людзьмі.

Змены ў асвеце, якія чакаліся ў заходнебеларускім грамадстве, пры новай уладзе маглі ажыццяўляцца толькі ў кантэксце саветызацыі. На новых прынцыпах была праведзена рэарганізацыя адукацыі. 2 снежня 1939 г. з'явілася адпаведная пастанова ЦК КП(б)Б і СНК рэспублікі “Аб мерапрыемствах па арганізацыі народнай адукацыі ў заходніх абласцях БССР”. Вось вытрымка з яе:

“...3. Считать, что основная масса школ в западных областях БССР должны быть белорусскими.

Переход на белорусские школы не затягивать, однако осуществлять его постепенно, по мере снаб-

жения школ учебниками и квалифицированными преподавателями-белорусами.

Обязать партийные, советские органы и отделы народного образования развернуть пропагандистскую агитационную работу по ликвидации пренебрежительного отношения к белорусскому языку, прививавшегося правящими кругами и националистическими элементами в б. Польше.

Осудить неправильные действия некоторых работников отделов народного образования, переводящих школы на белорусский язык без предварительной подготовки. Преподавание белорусского языка зачастую поручается польским преподавателям, которые только дискредитируют белорусский язык и белорусскую литературу.

*4. Вести изучение русского языка в белорусских школах и школах национальных с 3-го класса; изучение белорусского языка в русских школах ввести с 3-го класса; а в школах национальных – со 2-го класса...”*².

Распрацаваная “Інструкцыя аб парадку рэарганізацыі школ заходніх абласцей БССР” прадугледжвала, што пытанне пра мову навучання ў кожнай школе павінна вырашацца паводле нацыянальнага складу вучняў і жадання бацькоў. Такая палітыка савецкіх уладаў дазволіла адкрыць не толькі беларускія, але і іншыя нацыянальныя школы. Да верасня 1940 г. у заходніх абласцях Беларусі дзейнічалі 4192 (74,4%) беларускія, 987 (17,5%) польскія, 173 (3,1%) рускія, 169 (3%) яўрэйскія, 63 (1,1%) літоўскія, 49 (0,9%) украінскія школы. Гэта амаль адпавядала нацыянальнаму складу насельніцтва.

У 1940 г. быў адкрыты шэраг навучальных устаноў: у Беластоку – педагагічны і вясчэрні настаўніцкі інстытуты, у Баранавічах, Гродне і Пінску – настаўніцкі інстытуты. Таксама працавалі 25 сярэдніх спе-

Аляксандр Мікалаевіч Вабішчэвіч – гісторык. Кандыдат гістарычных навук (1996), дацэнт. Намеснік дэкана гістарычнага факультэта Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта. Закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1990). Працаваў настаўнікам гісторыі ў СШ № 23 г. Брэста. Займаецца праблемамі нацыянальна-культурнага развіцця Заходняй Беларусі ў 1920–1930-я гг., пытаннямі гісторыі культуры Беларусі ў XX ст. Суаўтар 2 кніг, мае больш як 100 навуковых, навукова-папулярных і навучальна-метадычных публікацый.

цыяльных устаноў.

Станоўчыя зрухі адбыліся ў друку, літаратурным жыцці. Было наладжана выданне на беларускай і іншых мовах часопісаў і газет, грамадска-палітычнай і мастацкай літаратуры. У духоўнае жыццё Беларусі ўлілася плеяда таленавітых заходнебеларускіх пісьменнікаў, паэтаў, грамадскіх дзеячаў, артыстаў. Старшыня рэспубліканскай пісьменніцкай арганізацыі Міхась Лынькоў у накіраванай 10 снежня 1939 г. у ЦК КП(б)Б дакладнай запісцы адзначаў, што ў заходніх абласцях ёсць каля 100 беларускіх, польскіх, яўрэйскіх пісьменнікаў. Самым вядомым ён даў характарыстыкі:

“1. *Максим Танк*, молодой революционный белорусский поэт, наиболее талантливый из всей группы западных писателей. Имеет 5 сборников.

2. *Пестрак Филипп*, б. политзаключенный, просидевший 11 лет в тюрьме, хороший лирик. Сборников не имеет, ибо не печатал.

3. *Тарас Нина* – молодая поэтесса, лирик, имеющая незаурядное дарование, писала, главным образом, на социальные темы.

4. *Засим Николай* – молодой белорусский поэт, б. комсомолец, подвергавшийся многократным арестам.

5. *Иверс Анатолий* – молодой белорусский поэт, подвергавшийся арестам и избиениям.

6. *Машара Михась* – белорусский поэт, имеет 5 – 7 сборников, батрак, писал на социальные темы. По рассказам товарищей из Западной Белоруссии, в последние годы, после ареста и отсидки, попал в лапы хадяков, был некоторое время под их влиянием”³.

Аднак падзел майстроў слова на “сваіх” і “чужых” адчуваўся ў тэксце згаданага дакумента.

“Часть писателей во время своей принадлежности к КПЗБ и комсомолу бывала и в СССР, сидела в польских тюрьмах, вытаскала и вновь арестовывалась. Все эти обстоятельства требуют проверки их политического лица. Мы можем проверить их только по творчеству, в отношении идейно-художественной направленности их произведений. Но этого мало. Отсутствие детальной проверки мешает разрешению вопроса о печатании их произведений и о посылке товарищей на работу... Особо стоит вопрос о близких стоящих к ППС, Бунду или бывших их членами, а по линии белорусских писателей – входящих в хадючий или санацио (*Ильяшевич, Гальяш Левчик*)”⁴.

Нагледзячы на цяжкасці, заходнебеларускія літаратары актыўна ўключыліся ў творчы працэс. У верасні 1940 г. было створана Беластоцкае аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі на чале з Піліпам Пестраком. Напрыканцы таго года выйшаў яго зборнік вершаў “На варце”, а таксама кнігі “На ўсход ідуць” Ніны Тарас, “Выбраныя вершы” Максіма Танка.

Яшчэ ў лістападзе 1939 г. у Беластоку быў заснаваны Беларускі ансамбль песні і танца пад кіраўніцтвам Рыгора Шырмы. На пачатку 1941 г. у Беластоку працавалі беларускі і польскі драмтэатры, у Брэсце – рускі і яўрэйскі, у Гродне – рускі, у Вілейцы, Пінску, Баранавічах – беларускія. Паўсюдна ў заходнебеларускім краі назіралася ажыўленне мастацкай самадзейнасці.

Тыя элементы беларусізацыі, што былі непарыў-

на звязаны з нацыянальна-культурным будаўніцтвам у заходніх абласцях БССР у перадавыя гады, натуральна адпавядалі інтарэсам большасці заходнебеларускіх жыхароў. Савецкія ўлады не маглі адразу перайсці да русіфікацыі, бо гэта магло выклікаць незадавальненне мясцовага насельніцтва і дэстабілізаваць і без таго складаную грамадска-палітычную сітуацыю. Безумоўна, крокі ў нацыянальна-культурным развіцці былі вядомымі для савецкіх уладаў. Станоўчыя вынікі ў гэтым кірунку можна было падаваць як пацвярджэнне правільнасці “ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі”, не выходзячы за межы сталінскай формулы “культура нацыянальная па форме, але сацыялістычная па змесце”. Аднак у выйгрышы аказалася ўся беларуская нацыя – у заходніх абласцях паступова разгорталася беларусізацыя, а ва ўсходніх запаволілася контрбеларусізацыя.

Частка жыхароў заходнебеларускіх земляў непрыхільна ўспрымала меропрымствы савецкіх уладаў у галіне культуры. Справа ў тым, што пераўтварэнні часта праводзіліся паскоранымі тэмпамі, з выкарыстаннем адміністрацыйных метадаў. Даволі грубыя парушэнні пры правядзенні нацыянальна-культурнай палітыкі назіраліся ў Беластоцкай вобласці. Атрымліваючы трывожныя сігналы з месцаў, ЦК КП(б)Б неаднаразова ўказваў загадчыку Беластоцкага аблана С. Найдзіну на недапушчальнасць патурання ў справе пераводу яўрэйскіх і асабліва польскіх школ у рускія. Цярпенне цэнтра скончылася – і на пасаджэнні Бюро ЦК 30 верасня 1940 г. перавод польскіх школ у Меньках, Саколцы, Аўгустове на рускую мову, неабгрунтаваная замена ў польскіх школах настаўнікаў-палажак рускімі і іншыя парушэнні былі названы не інакш, як “фактамі скажэння ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі ў школьным будаўніцтве”. Але са звальненнем С. Найдзіна парушэнні не спыніліся.

Трагічна склаўся лёс заходнебеларускай інтэлігенцыі, што шчыра верыла ў ідэалы вызваленчай барацьбы. Яшчэ да слаўтага паходу Чырвонай арміі ў Заходнюю Беларусь, 15 верасня 1939 г., на нарадзе ў НКУС БССР былі абмеркаваны канкрэтныя карныя меры, складзены падрабязныя спісы патэнцыйных праціўнікаў, якіх трэба было арыштаваць. Таму невыпадкова, што ў верасні – кастрычніку былі зняволены Уладзімір Самоіла, Антон Луцкевіч, Макар Краўцоў, Аляксандр Уласаў, Вячаслаў Багдановіч і іншыя прадстаўнікі заходнебеларускага руху. Іх талент, самаахвярная праца прынеслі б карысць Бацькаўшчыне.

У той час, калі пашыралася кампанія барацьбы з “ворагамі народа”, рэпрэсіі і дэпартацыі, савецкая кадравая палітыка ў заходніх абласцях не рабіла дабратворнага ўплыву на культурнае жыццё. Мясцовым кадрам не давяралі. Для ўсталявання савецкіх парадкаў з усходніх абласцей БССР і іншых саюзных рэспублік накіроўвалі партыйных і камсамольскіх работнікаў, спецыялістаў розных галін гаспадаркі і культуры. Яны ў большасці сваёй не ведалі мясцовага ўкладу жыцця, звычаяў і нават мовы. Военна 1940 г. ЦК КП(б)Б у асобным лісце выказваў наконот гэтага крытычныя заўвагі. Каб ачысціць настаўніцкі склад школ ад “нацыяналістычных, контр-

рэвалюцыйных элементаў”, звальнялі мясцовых, палітычна ненадзейных. Выяўляўся агульны недавер да работнікаў-палкаў. Такія праявы абьякаваці і падазронаці ўзмацнілі антысавецкія настроі, асабліва сярод польскага насельніцтва.

З гэтай карэктавання кадрвай палітыкі 17 кастрычніка 1940 г. ЦК КП(б)Б прыняў пастанову “Аб упарадкаванні справы падбору і пасылкі работнікаў у заходнія вобласці БССР”. У пастанове падкрэслівалася, што Наркамсветы накіроўваў настаўнікаў у заходнія вобласці без уліку сапраўднай патрэбы і нацыянальнага складу школ. Практыка агульнага недаверу да мясцовых спецыялістаў была прызнана шкоднай.

Асобныя элементы беларусізацыі не маглі тады пераўтварыцца ў сапраўдную палітыку нацыянальна-культурнага адраджэння заходнебеларускага рэгіёну. Гэта невыпадкова, бо ў БССР з 1930 г. набірала моц супрацьлеглая тэндэнцыя. Сталінскае кіраўніцтва, найперш з палітычна-кан’юнктурных меркаванняў, пайшло на прыняцце 6 верасня 1940 г. пастановы “Аб вывучэнні партыйнымі і савецкімі работнікамі, якія працуюць у саюзных ці аўтаномных рэспубліках, мовы адпаведнай саюзнай ці аўтаномнай рэспублікі”. Аналагічная пастанова была выдана ў Мінску ЦК КП(б)Б 16 сакавіка 1940 г. – “Аб вывучэнні партыйнымі і савецкімі работнікамі БССР беларускай мовы”:

“2. Признать неправильным, что многие руководящие партийные и советские работники, работающие в Белоруссии, не знают и не изучают белорусского языка. 3. Взменить в обязанность руководящим партийным и советским работникам изучение белорусского языка”.

На практыцы пастанова ажыццяўлялася нездавальняльна, хоць і былі станоўчыя зрухі. “Адносна вывучэння беларускай мовы партыйнымі і савецкімі работнікамі ў нашым раёне да цяперашняга часу нічога не зроблена”, – павадамляў вясной 1941 г. загадчык аддзела прапаганды і агітацыі Жалудоўскага раёна ў Баранавіцкі абкам партыі.

У 1940/41 навучальным годзе ў заходніх абласцях, як і ва Усходняй Беларусі, асобныя беларускія школы пераўтвараліся ў рускія. У некаторых беларускіх школах асноўныя прадметы выкладаліся паруску. Настаўнікі-“ўсходнікі” не былі гатовы да выкладання з-за няведання мовы. Адчувалася і свядомае супраціўленне спрабам беларусізацыі з боку асобных прадстаўнікоў небеларускага насельніцтва. Беларусізацыю яны разглядалі толькі праз прызму саветызатыі. Ды і частка беларусаў, маючы ўстойлівы стэрэатып пра непатрэбнасць і “музыкаскасць” уласнай мовы, таксама займала такую пазіцыю.

Апошні значны крок у справе беларусізацыі – пастанова ЦК КП(б)Б ад 24 – 25 студзеня 1941 г. “Аб вывучэнні беларускай мовы ў ВУН, тэхнікумах і школах БССР”. Рабіліся захады па ўмацаванні беларускіх школ. Ва ўсіх школах разгарнулася праца гурткоў па вывучэнні беларускай мовы.

Аднак ад гэтай пастановы, якая мела выразны ідэалагічна-палітычны характар, нельга было чакаць нейкіх кардынальных зменаў, пашырэння сферы выкарыстання беларускай мовы. Перашкаджалі аб-

ектыўна і суб’ектыўна прычыны. З-за слабасці паліграфічнай базы затрымлівалася забеспячэнне беларускамоўнай навучальна-метадычнай літаратурай. Становіцца абьяжарвалася “чысткамі” бібліятэк ад “контррэвалюцыйнай, нацыяналістычнай” літаратуры. Таксама з бібліятэк і кнігарняў забіралі творы Адама Міцкевіча, Элізы Ажэшкі, перакладзеныя на польскую мову кнігі заходнеўрапейскіх і рускіх класікаў. Не паўплывалі на беларусізацыю і нязначны змяненні ў кадрвай палітыцы. Усё гэта яскрава пацвярджае дакладная запіска сакратара Пінскага абкама партыі І. Улавава ў Мінск.

7 красавіка 1941 г.

*Аддзелу прапаганды і агітацыі
ЦК КП(б)Б*

Дакладная запіска

“Аб вывучэнні беларускай мовы кіруючымі партыйнымі, савецкімі і гаспадарчымі кадрамі абласці” (у тэксце менавіта абласці – А. В.).

Выходзячы з пастановы ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б)Б, Бюро абкама 28.11.1940 г. прыняло пастанову аб вывучэнні беларускай мовы партыйнымі, савецкімі і гаспадарчымі кадрамі ў абласці. Раішэнні па гэтым пытанню былі прыняты таксама ўсімі райкамамі і гаркама КП(б)Б. Пытанне абмяркоўвалася на абласной нарадзе прапагандыстаў.

Цэлы шэраг адказных партыйных і савецкіх работнікаў па-сур’ёзнаму ўзяліся за авалоданне беларускай мовай і ў гэтым дабіліся значных поспехаў. Гэтыя таварышы зараз у сваёй практычнай рабоце больш карыстаюцца беларускай мовай. Напрыклад, т. Саўковіч (загадчык аддзела прапаганды і агітацыі Пінскага райкома КП(б)Б), тав. Усхопаў – заг. аддзела прапаганды і агітацыі Столінскага РК КП(б)Б, тав. Жулега (сакратар Пінскага райкома КП(б)Б) і іншыя таварышы выступаюць з дакладамі і лекцыямі на беларускай мове. Амаль ва ўсіх раёнах абласці існуюць гурткі па вывучэнні беларускай мовы. Гурткі арганізаваны пры парткабінетах, імі кіруюць лепшыя настаўнікі няпоўных сярэдніх і сярэдніх школ. У Жабчыцкім, Столінскім, Ганцавіцкім раёнах пры парткабінетах арганізаваны і працуюць кансультацыі для самастойна вывучаючых беларускую мову. У Столінскім раёне партыйныя сходы правадзяцца на беларускай мове.

Аднак трэба адзначыць, што пастанова ЦК КП(б)Б аб вывучэнні беларускай мовы кіруючымі партыйнымі і савецкімі работнікамі выконваецца недавальняюча. Да апошняга часу значная частка кіруючых таварышаў яшчэ не прыступіла да сур’ёзнага вывучэння беларускай мовы, яе не ведаюць і ёю не карыстаюцца. Пінскі ГК КП(б)Б прыняў пастанову аб вывучэнні беларускай мовы кіруючымі партыйнымі і савецкімі работнікамі горада. Але далей прыняцця пастановы справа не пайшла. Гурткі і школа для партактыва не арганізаваны. Камуністы беларускай мовы не вывучаюць. А, між тым, у горадзе ёсць вялікая частка камуністаў, якія прыходзілі з РСФСР альбо з другіх рэспублік, не ведаюць беларускай мовы і па гэтому патрабуюць

дапамогі ў справе авалодвання ёю, але гэтую дапамогу яны ад ГК КП(б)Б не атрымваюць. Дрэнна абстаіць справа з выкананнем пастановы ЦК КП(б)Б аб авалодванні беларускай мовай у раёнах – Давыд-Гарадоцкім, Драгічынскім, Ленінскім.

Аб ужыванні беларускай мовы ў беларускіх вучэбных установах

Аддзелам прапаганды і агітацыі абкома КП(б)Б была праведзена праверка выканання пастановы ЦК КП(б)Б аб ужыванні беларускай мовы ў вучэбных установах (беларускіх НСШ, СШ, педвучылішчы, настаўніцкім інстытуце, фельдшарскай школе). У выніку праверкі аказалася, што амаль ва ўсіх беларускіх вучэбных установах прадметы чыталіся на рускай мове, а не на беларускай. У гэтых установах распараджэнні дырэкцыі і грамадскіх арганізацый, насценны друк, плакаты, лозунгі і нават расклад урокаў пісаліся на рускай мове.

Каб выправіць такое становішча, была склікана ў абкоме КП(б)Б нарада дырэктараў, загадчыкаў навучальнай часткі і сакратароў партыйных арганізацый навучальных устаноў, дзе было абмеркавана пытанне, як перабудаваць работу беларускіх вучэбных устаноў у напрамку выканання пастановы ЦК КП(б)Б. У сучасны момант у радзе вучэбных устаноў выкладанне прадметаў праводзяць на беларускай мове (педвучылішча, 1-я сярэдняя беларуская школа, 15 НСШ у Пінску і інш.). Але яшчэ не ва

ўсіх вучэбных беларускіх установах выканана пастанова ЦК КП(б)Б. Абком партыі намячае ў бліжэйшы час зноў правесіць становішча з ужываннем беларускай мовы ў вучэбных установах, савецкіх, грамадскіх і партыйных арганізацыях.

Сакратар Пінскага абкома КП(б)Б Улазаў⁶.

У цэлым, асноўны змест нацыянальна-культурнай палітыкі савецкіх уладаў у заходняй частцы Беларусі ў 1939 – 1941 гг. цалкам не задавальняў правы і патрэбы людзей. Ва ўмовах ажыццяўлення палітыкі зліцця моў і культур дамагчыся захавання элементаў беларусізацыі было складана. Нягледзячы на гэта, пасля ўз'яднання з БССР усё-такі спраўдзіліся многія надзеі на паляпшэнне становішча ў культуры: была наладжана праца школ на беларускай і іншых нацыянальных мовах, разгарнулася работа па ліквідацыі непісьменнасці, культурна-асветніцкая праца, адкрыўся шэраг сярэдніх, вышэйшых навучальных устаноў, новых тэатраў. Аднак неўзабаве пачалася вайна...

¹ Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Ф. 4, воп. 21, спр. 1521, арк. 206 – 211.

² Тамсама. Воп. 3, спр. 850, арк. 79 – 80.

³ Тамсама. Воп. 21, спр. 1646, арк. 42. Цалкам запіска апублікавана ў зб. “Назаўсёды разам” (Мінск, 1999).

⁴ Тамсама. Арк. 43 – 44.

⁵ Дзяржаўны архіў Брэсцкай вобласці. Ф. 7580, воп. 1, спр. 10, арк. 497.

⁶ Тамсама. Ф. 7581, воп. 1, спр. 70, арк. 181 – 183 (надрукавана ўпершыню).

КАЛЯНДАР ПАМЯТНЫХ ДАТАЎ І ЮБІЛЕЙНЫХ ДЗЁН на 2003 год

ЛІСТАПАД

1 лістапада – 130 гадоў з дня нараджэння Івана Замаціна (1873 – 1942), беларускага і расейскага літаратуразнаўцы, акадэміка АН Беларусі, доктара філалагічных навук

95 гадоў з дня нараджэння Яўгеніі Пфляўмбаўм (1908 – 1996), паэтэсы, перакладчыцы

70 гадоў з дня нараджэння Вячаслава Адамчыка (1933 – 2001), пісьменніка

70 гадоў з дня нараджэння Івана (Іосіфа) Бартосіка, майстра мастацкіх шклавырабаў, шліфоўшчыка-алмазчыка

70 гадоў з дня нараджэння Веры Ляшук, літаратуразнаўцы, метадыста, кандыдата філалагічных навук, прафесара

6 лістапада – 50 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Карпана, мастака-акварэліста

7 лістапада – 105 гадоў з дня нараджэння Клімента Якаўчыка (1898 – 1941), беларускага і расейскага паэта, перакладчыка

80 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Дракахруста, рускамоўнага паэта, перакладчыка

50 гадоў з дня нараджэння Уладзіміра Голуба, жывапісца

8 лістапада – 120 гадоў з дня нараджэння Вацлава Ластоўскага (1883 – 1938), грамадска-палітычнага дзеяча, гісторыка, філалага, літаратуразнаўцы, этнографа, публіцыста

105 гадоў з дня нараджэння Дзмітрыя Захара (1898 – 1951), дырыжора, рэжысёра, выканаўцы-

інструменталіста, педагога, кампазітара

95 гадоў з дня нараджэння Міхася Багуна (сапр. Блошкін; 1908 – 1938), пісьменніка

75 гадоў з дня нараджэння Уладзіміра Ляпешкіна, паэта, заслужанага настаўніка Беларусі

9 лістапада – 80 гадоў з дня нараджэння Георгія Сіненкі, літаратуразнаўцы, крытыка, кандыдата філалагічных навук

11 лістапада – 100 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Ільінскага (1903 – 1967), акцёра, народнага артыста Беларусі, народнага артыста СССР

12 лістапада – 180 гадоў з дня нараджэння Паўла Шпілеўскага (1823 – 1861), пісьменніка, публіцыста, тэатральнага крытыка

110 гадоў з дня нараджэння Апалінарыя Пупка (1893 – 1984), самадзейнага майстра разьбы па дрэве

80 гадоў з дня нараджэння Барыса Паўленка, прэзаіка, кінасцэнарыста

60 гадоў з дня нараджэння Юрыя Сохара, тэатразнаўцы, кандыдата мастацтвазнаўства

14 лістапада – 70 гадоў з дня нараджэння Леаніда Пракопчыка (1933 – 1998), прэзаіка, драматурга, кінасцэнарыста

16 лістапада – 115 гадоў з дня нараджэння Вінцэнта (Вікенція) Гадлеўскага (1888 – 1942), грамадска-палітычнага і рэлігійнага дзеяча